

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

7. Aliæ quæstiones de eadem Imperatoris potestate diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

Petri, ac proinde à Romano Pontifice non est. Item, si Imperator in temporalibus esset Romano Pontifici subiectus, liceret ab Imperatore ad Romanum Pontificem appellare; Imperator etiam esset, aut dici posset Romani Pontificis Vicarius; esset vt vulgo dici solet, Vassallus, aut feudatarius Pontificis. Respondeo, nihil ex his argumentis confici. Nam imperium, vt à Iulio Cesare, aut Octauio Augusto cepit, non fuit à Romano Pontifice, sed tyrannide, & vi, aut qualicumque belli iure acquisitum; & deinde expresso, vel tacito Populi Romani consensu confirmatum, & Imperatores vsque ad Constantinum, vel à populo, vel à Senatu, vel à militibus, vel etiam ab Imperatoribus nominabantur & eligebantur.

At Imperatores Christiani, Romano Pontifici subiecti fuerunt, & sunt, tanquam Christi Vicario. Nec tamen idcirco ab Imperatore ad Romanum Pontificem prouocatur, hoc enim pertinet ad functionem, exercitium & vsum potestatis: quem vsum Romani Pontifices sibi non sumunt, nisi in certis quibusdam casibus. Hinc etiam patet, cur Imperator non dicatur Pontificis Vicarius, nimirum ad nulum eius reuocabilis: quia Imperatoris est, quod ad vsum & exercitium spectat ordinaria imperij administratio: sed quatenus Imperator Christianus est: Romano Pontifici subiectus est, tanquam omnis suo pastor, tanquam filius patri, & tanquam membrum capiti. Et rursus, quatenus Ecclesie est Aduocatus, Procurator & Protector, ab Ecclesia Imperium habet acceptum, nimirum ab eo tempore, quo Carolus Magnus est Imperator Romanorum auctoritate Leonis Tertij constitutus, & ideo eligitur in Regem Romanorum, & à Romano Pontifice confirmatur, vngitur, consecratur, coronatur.

Obiici etiam potest id, quod habetur in Epistola 61. ex Registo Gregorij libro secundo, Indictione vndecima, vbi Gregorius scribens Mauricio Imperatori, sapius eum vocat Dominum suum, & se famulum, & seruum ipsius proficitur. Item dicit, ipsi Imperatori super omnes homines datam esse cœlitus potestatem, & manui eius commissos esse à Deo sacerdotes. Item ibidem scribit: *Sic ego quidem iussioni subiectus eandem Legem* (videlicet Imperatoriam, quam Mauritius Imperator rulerat, ne scilicet miles in Monasterio susciperetur) *per diuersas terrarum partes transmitti feci, & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordet, atque per suggestionis meae paginam serenissimis dominis nunciaui vtrouique: ergo quae debui, excolui, qui & Imperatori obedientiam praebui: & pro Deo quod sensi, minime tacui.* Respondent quidam Gregorium haec omnia dixisse modeste, & humiliter: sicut etiam se omnium seruum appellauit.

Data etiam imperatori potestas cœlitus est, hoc est, à Deo sed per Ecclesiam, & Romanum Pontificem, qui ipsum confirmat, vngit, consecrat, & coronat. Insuper Imperatori commisi sacerdotes sunt, nimirum, vt patrono, protectori & propugnatori Ecclesie. Responderi etiam potest, haec omnia dixisse Gregorium, quia à tempore Iustiniani Imperatoris Ecclesiam, & sacerdotes sibi tributarios, & quasi famulos fecerant Imperatores contra fas, & ius diuinum, vnde tunc Imperatores sacerdotibus, & Pontificibus dominabantur factò, non iure: & quia id factum permittit Deus, dicebantur sacerdotes esse commissi manui Imperatorum à Deo videlicet permittente, non iubente. Sicut Paganis olim subiecti erant sacerdotes Christiani non iure, sed factò.

CAP. VII.

Aliæ quæstiones de eadem Imperatoris potestate diluuntur.

PRIMO quæritur, An Imperator ius aliquid habeat in conferendis dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis? Respondeo, illum iure communi nullam auctoritatē habere, vt colligitur ex cap. Cum ad vtrum, dist. 96. illis verbis: *Ne ille* (scilicet imperator) *rebus diuinis praesidere videretur,*

qui esset secularibus negotijs implicatus. Et cap. Conuenior 23. qu. 16. dicitur: *Et quæ diuina sunt, imperatoria potestati non sunt subiecta*, item cap. Duo sunt, & cap. si imperator, dist. 96. *Ad sacerdotes Deus voluit, quæ in Ecclesia disponenda sunt, pertinere non ad saeculi potestates.* Et infra: *Non à potestatibus saeculi, sed à Pontificibus, & sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ Religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari & distingi.* Item imperator est laicus, & laici nullum ius habent in huiusmodi. c. Si quis. 16. q. 7. & duob. sequentibus. & c. Messana. & c. Sacrosancta, de elect. Item, quamuis imperator vngatur & consecratur, laicus tamen est.

Secundo quæritur, An ex consuetudine possit imperator in his rebus supra dictis ius aliquid habere? Respondeo, minime, cap. Messana. & c. Sacrosancta, de elect. id probat Ioannes Selua in tract. de beneficijs par. 2. q. 23. n. 13. testimonio Ioannis Andreae, & Dominici in c. 2. de praebend. in 6. Obiiciet, consuetudine fieri posse, quod priuilegio Principis fieri solet. Nam in l. Hoc ius, vers. Dicitur aqua, ff. De aqua quotidianâ, & c. stina; consuetudo longo temporis cursu confirmata, priuilegio æquiparatur. Respondeo, in duobus casibus plus posse priuilegium, quam consuetudinem longissimam etiam hominum memoriam excedentem. Primo, quando quis non est capax potestatis: Ioannes Andreas & Dominicus in c. 2. de praeb. in 6. Innocent. cap. 1. de Apstla. Antonius in repet. super capit. peruenit, de censibus. Abbas in cap. super quibusdam, de verbos. significacionib. in c. Nouit, de Iudicijs, & in c. Quanto, de consuetud. Baldus in l. Sifilemibus, C. de Fide instrument. & in c. Cum contingat, de Foro comperen. Felinus in c. Dilecto, de praeb. quos omnes Auctores refert Ioannes Selua in eodem tract. de beneficijs par. 5. qu. 23. num. 13. At laici capaces potestatis spiritualis non sunt. Secundus casus est, quando consuetudo à iure improbat, c. Cum satis, de offic. Archid. Ioannes Andr. in c. 1. De Clerico egrotan. in 6. At iure damnatur; vt corruptela, consuetudo, quæ laicus eligit Clericos Beneficiarios ca. Messana. ca. Cum terra. c. Quisquis, de elect.

Quæres, An imperator ius habeat conferendi beneficia, quando per longissimum tempus, cuius initium longe est ab hominum memoria, conferre solitus est, & fama etiam testatur illum semper contulisse? Quidam sentiunt, hæc duo, si simul conueniunt, videlicet, fama, quæ testatur hoc vel illud quempiam possedisse, & tempus longissimum quo possedit, ius tribuere, & priuilegij locum habere etiam in ijs, quorum capaces non sumus: probant testimonio Ioannis Andreae & Abbatis in c. Cum Apostolica. De ijs, quæ sunt à Præla. sine consensu Capituli. Sed mihi hæc sententia non placet. Nam, vt testatur Hostiensis, & Archidiaconus (quos citat Panormitanus in cap. cum Apostolica, praedicto) consuetudo, quamuis longissimo tempore confirmata, & fama, ius tribuere nequeunt in ijs, quorum capaces non sumus: & Ioannes Andreas, & Abbas tantummodo loquuntur de speciali casu, videlicet de decimis, quas laicus possederat per longissimi temporis spacium, & fama erat illum eas possedisse ante Concilium Lateranense Generale: tunc enim laicus decimarum ius acquisiuit, non quidem ex consuetudine, sed consensu Ecclesie, quæ voluit vt eas ille possideret, quia crederetur Romani Pontificis priuilegio possedisse.

Tertio quæritur, An imperator vi præscriptionis possit acquirere ius conferendi beneficia, vel eligendi Clericos Beneficiarios, aut nominandi, designandi, & offerendi, & vt dici solet, præsentandi Clericos ad beneficia? Respondeo minime, quia spiritualia laici præscribere iure non possunt: quoniam possidere nequeunt. Glossa & Doctores in cap. Causam quæ de præscript. In laicos item ius spirituale non cadit, cap. Sacrosancta, & cap. Messana, de elect. & Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij ibidem, cap. Benequidem, dist. 99. Item Ius patronatus in Ecclesia, quæ olim libera fuit, vi præscriptionis acquiri à laicis non potest. Archid. in c. hortamur, dist. 71. Abbas in c. querelam, de elect. & communis opinio, vt ait Couarru in regula, possessor male fidei, par. 2. §. 10. nu. 2.

Quarto queritur, An Imperator eo ipso, quo est Imperator, sit patronus ecclesiarum Cathedralium in locis imperij consistentium? Archidiaconus in *capit. Dilectus. distinct. 63.* dicit Reges esse patronos Ecclesiarum Cathedralium, quæ sunt in regnis ipsorum. Idem tradit Baldus in *cap. Quanto. de iudiciis*: & addit Baldus, hoc facere pro Ducibus Alemanniæ. Cum Archidiacono sentiunt Dominicus & Cardinalis in *prædicto cap. lictis. Paris. in tractat. De Syndicis, in verbo, Civitatis, cap. 2. ad finem.* Vnde Archidiaconum, & Baldum fecerunt, Martinus Laudensis *tract. de Principibus, quest. 74.* Antonius Corsetus in *tract. de excell. Regis, quest. 34.* Covarru. in *Regula, possessor mala fidei. par. 2. §. 10. n. 5.* & Castaldus *de Imperatore quest. 100. n. 20.* dicunt Reges, & Duces sunt patroni in Ecclesijs Episcopaliibus, quæ constitutæ sunt in ipsorum ditione. Certe ego non video, quo iure Imperatores, Reges, Principes, & alij Principes sint ecclesiarum, quæ iure patronatus sunt liberæ, Patroni, ita ut possint Clericos nominare, designare, & offerre, ut præficiantur in eis: nisi id iuris, & privilegij habeant ex fundatione, extructione, donatione; aut quia dotem ecclesiæ auxerint, aut ædem sacræ collatam refecerint, aut per privilegium Pontificium id obtinuerint. his enim de causis, non alijs, laici ius Patronatus in ecclesijs acquirunt. Id vero, quod Archidiaconus, & Baldus dixerunt, Reges esse patronos ecclesiarum Cathedralium, ego intelligo in eum sensum; esse aduocatos, & defensores, siue tutores. Sic enim interpretantur Archidiaconum, & Baldum Nicolaus Boerius in *libro Decisionum q. 32. part. 2.* Lambertinus *de Iure Patron. lib. 1. quæ. 1.* Curtius *de Iure Patron. quæ. 1.* & Remundus Ruffus in *lib. de Pontifice Maximo contra Molinam.*

Quinto queritur, An ex privilegio Romani Pontificis Imperator possit ius aliquod habere in beneficijs conferendis? Respondeo, posse: hoc enim habet communis Doctorum sententia: sic Innocent. & Abbas in *c. Quinto, de Constitut. Glossa in cap. Bene quidem, distinct. 96.* Doctores in *cap. 2. de iudic. Solutio de benef. par. 1. quæ. 7. n. 9.* Imo teste Speculatore in *tit. de præbend. vers. 7.* Imperator Pontificium privilegium habet, quod idem Speculator dicit, se vidisse diplomate confirmatum: ut in qualibet Germaniæ ecclesia unum Canonicum possit designare, nominare, & offerre, ut in fratrem, & Canonicum à cæteris Clericis admitatur.

Sexto queritur, An consuetudo nominandi, designandi, & offerendi Clericos ecclesijs præficiendos, quam nouit, & tolerat Romanus Pontifex, vim & robur habeat? Quidam affirmant valere, cum Reges, Imperatores, & alij Principes, id consuetudine & usu faciunt: & probant testimonio Ioannis Andreæ in *additionibus ad Speculatorem, tit. de Legato. §. nunc tractamus, vers. sed numquid Legatus.* & in *tit. de præbend. §. 2. ad finem, & Alberici in l. Bene à Zenone, c. de quadriens præscripi. & Boerii in lib. Decisionum, quest. 32. part. 1.* Sed reuera non quoties scit, & tolerat Romanus Pontifex huiusmodi consuetudinem, ea vim habet: aliquando enim Principes scientes quippiam tolerant, quia id aut nequeunt, aut non nisi ægre, & difficulter impedire, & prohibere possunt, sed potius conueniunt, & dissimulant, quam tacite consentiant. Vnde in *cap. tam dudum, ad finem, de præbend.* dicitur: *Multa patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in iudicium, exigente iustitia non debent tolerari.* Ergo in his tacitum Romani Pontificis consensum voco, quando id, quod si, ipse Romanus Pontifex pleas scit, & commode impedire potest, ne fiat, & non impedit, aut prohibet: talis non est, cum reclamatione, cum punit, cum conquisit. Aliqua permittantur principibus facta, non iure.

Septimo queritur, An consuetudine introduci queat, ne Canonici Episcopum aliquem ecclesiæ præfectum ante deligant, quam denuntiet Imperatori obitum eius, qui ante ecclesiæ præfuerat? Innocentius in *cap. Quod si, de elect.* affirmat id posse consuetudine induci; quod probat ex *cap. Lictis, distinct. 63.* Solutio in *tract. de beneficijs*

par. 2. q. 23. num. 14. Rogabis, an etiam valeat consuetudo, ut Canonici postquam elegerint, certiores faciant Imperatorem, de electione facta, & petant consensum ipsius? Idem Innocentius loco citato, docet valere; Sic etiam Abbas in *cap. Cum terra, de elect.* & Solutio loco prædicto: imo etiam addunt, consuetudine induci posse, ut Imperator possit electum, non quidem directo excludere, sed contra ipsum iuris ordine seruato opponere & excipere, quod si sit ipsi infensus, aut minus gratus, aut suspectus. Innocent. in *c. Super his, de accusat.*

Octauo queritur, An Imperator possit aliquid statuere de bonis patrimonialibus Clericorum? De hac questione Castaldus in *tract. de Imperatore, quest. 101. num. 4.* In hac questione Antonius Butius in *cap. Constitutus, de Religios. domib. censet, non esse Romani Pontificis quippiam statuere arbitrato suo de bonis patrimonialibus Clericorum, qui non sunt temporali ecclesiæ iurisdictioni subiecti, ac proinde ad Imperatorem pertinere de huiusmodi bonis aliquid constituere: quam sententiam approbat Panormitanus in *eo capite, &* dicit se eam alibi non legisse. Sic etiam Felinus in *cap. Qua in Ecclesijs, de constitut. numero 30.* ubi ait, sic etiam sensisse Paulum Castrensem. Addit etiam Felinus de suo, non solum Papam de his bonis non posse arbitrato suo quippiam decernere, sed nec ex causa quidem posse: cum alioqui tamen possit iusta de causa aliquid statuere de bonis patrimonialibus Clericorum, qui in temporali Ecclesiæ potestate sunt. Id probat, quia Clericus, quod spectat ad bona patrimonialia, Laicus censetur, ut ait Panormitanus in *capite. Cum dilectus, de Iure patron.* Sed de Laicorum bonis aliquid constituere, ad Imperatores, vel Reges, non ad Pontifices spectat.*

Cæterum ego non video, cur non possit Romanus Pontifex, iustam ob causam aliquid de huiusmodi Clericorum bonis decernere. Cur enim (exempli gratia) Pontifex nequit Constitutione prohibere, ne Clericus aliquid ex suis bonis patrimonialibus filio spurto relinquat ex testamento, vel donatione, ut Laicorum officio tollatur, qui huiusmodi Laicorum testamentis, vel donationibus offendi solent? Adde quod tametsi patrimonialia Clericorum bona, profana, non sacra & ecclesiastica sint; ratione tamen personæ, temporali Romani Pontificis iurisdictioni subiecta sunt, ita ut Summus Pontifex, sicut in Clericos, sic etiam in eorum bona, ius & potestatem habeat, quamuis non directo per se, saltem ratione personæ, cuius sunt bona.

Nono queritur, An Imperatoris leges de ijs, quæ ciuilia sunt, & ad profanam & ciuilem, non sacram, & ecclesiasticam causam spectant, Clericos & Ecclesias teneant? De hac questione laici Abbas, & Felinus in *capite. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de Constitut.* Iuris Ciuilibus Interpretes partim in *l. Omnes populi, ff. de iustitia & Iure, partim in l. Causas populos, c. de summ. Trinitate & Fide Cathol.* Olim Imperatores de rebus & personis Ecclesiasticis leges & iura sanxerunt, ut patet in Authenticis, quæ sequuntur, *nimirum, de Sanctissimis Episcopis: de Rebus Ecclesiæ non alienandis: de Ecclesijs, rerum alienat. de Sacrosanctis Ecclesijs: Ex Titulis quoque de summa Trinitate & Fide Catholica, de Episcopis & Clericis, de Episcopali audientia: de Monachis.* At sanctiones omnes Imperatoris, quæ expressim, vel speciatim de Clericis, vel Ecclesiarum rebus & bonis aliquid constituunt, nullius sunt ponderis & momenti; quia Imperator in Clericos & Ecclesias iurisdictionem non habet: ut egregie docet Panormitanus in *c. Ecclesia sanctæ Mariæ, de Constitutionibus, num. 10.* Nam ad summum Pontificem spectat de his quippiam statuere: ut constat ex *ca. Ecclesia Constitut. de Constitut. &* leges ferre, & statuta condere, iurisdictionis est. *l. Nulli. c. de Sentent. &* inter loquuntur. Bald. ibid. *Romanus cons. 218. n. 2.* Quod si Imperatoris leges generatim ferantur in omnes, nihil de Clericis vel Ecclesijs exprimendo, valent quidem, quia Laicos obstringunt: sed Clericos, vel Ecclesias non obligant.

Animaduertendum est, leges Imperatorias, de ecclesijs vel Clericis aliquando iure Canonico approbati, vel confirmari, vel recipi: & tunc vim & locum habent: non vt Imperatorie sunt, sed quatenus iure Pontificio approbantur, vel recipiuntur. Vt si Imperator generatim edicatur: ne quis alea ludat: ne quis belli tempore ad Christiani nominis hostes arma deferat. Nam sacri Canones interdixerunt etiam Clericis armorum usum, & alex lusum. Item aliquando legibus Imperatorum aliquid precipitur, quod alioqui est iuris naturalis vel diuini: Et tunc id quod precipitur, Clericos, vel Ecclesias obligat, non quatenus est Imperatoris iussum, sed vt est iuris naturalis, vel diuini preceptum. Insuper si Imperatorie leges aliquod, quod iuris naturalis, diuini vel Canonici est, generatim precipiant, vel verent, pena constituta in eos, qui contra fecerint: tunc in eam penam incidunt quidem Laici, sed non Clerici, hoc eam penam exigere & sumere de Clericis laici possunt: quoniam etsi contra ius naturale, diuini vel Canonicum deliquerint, non tamen peccant contra legem diuinam, quae eos non tenet: quare Laici in eos inquirere, vel animaduertere nequeunt.

Præterea vsu venire potest, vt Imperatorie leges aliquid precipiant, quod iure naturali, vel diuino, vel Canonico Clericos obliget: & tunc Clerici per Laicos Imperatoris ministros cogi non possunt ad id faciendum: sed monendi Episcopi sunt, qui curent, vt in ea re prouideant, & Clericos ius naturale, diuini vel Canonici seruare compellant. Exemplum propono. Sit Imperatoria lex, vt singuli contribuunt ad reficiendum puteum aliquem, fontem, pontem, viam, Clericis cum Laicis communem, vel ad reparandos, & muniendos muros vrbs, vel ad alias res huiusmodi Clericorum, & Laicorum communes: tunc rogandus est Summus Pontifex, aut si is conueniri commode non potest, monendus est Episcopus, vt precipiat Clericis contribuere, iuxta id quod habetur in cap. *Aduersus*, de *Immunit. Ecclesie*. nam recta ratio naturalis præscribit, vt tunc Clerici aliquid de suo conferant, cum causa ad Clericos & Laicos communiter spectet, & res sit toti populo, vel ciuitati necessaria: Sicut commune est commodum, sic communes sint impensæ. *Secundum naturam*, ff. de *Regul. iuris*, cap. *Qui sentit*, de *regul. iuris* in *sexto*. At non est Laicorum id exequi, sed Episcoporum, vt iuris Ordo seruetur. Pari ratione, si lex Imperatoria vetet aliquid, quod est alioqui iure naturali, diuino, vel Canonico prohibitum: veluti, ne in periculum, & offensam aliorum quis arma nocturne deferat: Ne quis equos, arma, vel instrumenta, vel alia communi Reipublicæ saluti necessaria à loco exportet, vel vendat externis: Ne quis merces Reipublicæ perniciosas inuehat: Ne quis Patriæ proditoribus, Hæreticisve auxilium & opem ferat: Ne quis in agris oppido vicinis seminet id, quod communi populi saluti nocere solet: Tunc quamuis Clerici hac vel illa lege teneantur, vt continet aliquid, quod est iuris naturalis, diuini vel Canonici; Laicorum tamen non est Clericos cogere ad eam legem seruandam. Sed Episcopi monendi sunt, vt precipiant Clericis id seruare, quod ius naturale, diuini vel Canonici præscribit & precipit.

Hinc soluitur questio illa, An lex Imperatoria, quæ incipit: *Ad instructiones* C. de *Sacro sanct. Eccles.* & lex, quæ incipit: *Cum ad felicissimam* C. de *quibus muner. nemini liceat se excusa*, libro *decimo*, & alia similes, Clericos & Ecclesias obliget? Abbas, Baldus, Castrus, Aretinus, Ioannes Faber, Salicetus, Lucas Penna, & alij non solum vtriusque iuris periti, sed etiam Summistæ & Theologi, vt ostendi par. 1. *Institut. lib. 5. cap. 13. quæst. 8.* senserunt, his legibus Clericos & Ecclesias teneri, quia sunt de his, quæ communiter ad Clericorum, & Laicorum bonum & commodum pertinent. Ego vero existimo, hisce legibus, vel statutis, vt Imperatoria sunt & ciuilia, Clericos & ecclesias nequam alligari, sed tantum vt continent aliquid, quod sit

iuris naturalis, vel diuini, vel Canonici, vt loco *supra citato* *superius explicauit*.

Idem iuris est de multis Laicorum statutis, quibus precipitur, vt singuli ciues, aedes vel fenestras, vel limina hoc, aut illo modo construunt, viam ante portam domus purgent & mudent: aquam sic, & non aliter ducant. Nec obstat quod Clerici sint ciues, sint partes & membra Reipublicæ: sunt illi quidem ciues fatore, at exempti & soluti à ciuili Principum potestate.

Decimo queritur, An Imperator iurifurandi vinculum remittere, vel relaxare, aut vim eius tollere queat? Ratio dubitandi est, quia in l. *vi. ff. Quis satisfacere cogatur*, iurifconsultus respondens, ait, non videri contra iurifurandum fecisse eum, qui iuratus in iudicio sistere, id ex concessa causa omiserit, & in l. *Adigere*, §. *vtim*, ff. de *Iure patronat.* refertur ex lege Iulia de *maritan. ordinibus*, quæ remittit iurifurandum liberto in hoc impositum, ne uxorem duceret. Idem colligitur ex l. *vi. ff. Ad municipalem*, & de *Incolis*: quo in loco Papinianus ait: *Seuerus & Antoninus rescripserunt, gratiam se facere iurifurandi, ei, qui iurauerat se iudicium non interfuturum: Et postea Duumvir creatus esset, & in l. Si quis inquilinos*, ff. de *Legatis*, probatur iurifurandum contra vim legum in testamento præstitum, nullum esse. Glossa in l. *Adigere*, §. *vi. in verbo*, *Remittitur*, ff. de *Iure patronat.* ait, legem ciuilem, vim Apostolicam habere, ita vt iurifurandum remittere, & soluere queat: quam Glossam sequi videtur Baldus, in l. *Non dubium*, C. de *legib.*

Cæterum communi consensu receptum est, ad Romanum Pontificem, & iudices Ecclesiasticos tantummodo pertinere aliquem à iurifurandi vinculo soluere, siue iurifurandum remittere & relaxare, siue illud interpretari, & declarare, si quippiam in eo sit obsecrum, vel ambiguum, eo quod iurifurandi vinculum, sit causa spiritalis & Ecclesiastica: Id colligitur ex cap. *vi. de Foro compet. in Sexto*, & ex cap. *Venerabilem*, de *elect. cap. Nouit*, de *Iudic. cap. Cum contingat*, & c. *Debitores*, de *Iure iurand.* & c. *Quamuis pactum*, de *pactis* in 6.

Quapropter leges Imperatorie siue ciuiles aliquid de iurifurandi vi, relaxatione, declaratione, & interpretatione statuentes, nullius esse ponderis & momenti, testatur Paulus & Salicetus in *Authentic. Sacramenta puberum*, C. *Si aduersus venditionem*, Cynus in l. *vi. C. Si contra ius, vel utilitatem publicam*. Hostiensis, Imola in cap. *Quanto*, de *iurifurand.* Ioannes Andreas & Panormitanus in cap. *Tua*, l. *de Decimis*, & alij, quos citat Alexander & Iason in l. *viii. ff. Quis satisfacere cogatur*. & omnes in prædicta lege, *Adigere*, Glossam communiter resiliunt. Non valet ergo statutum vel lex, quæ decernit vt contractus hic, vel ille iurifurando firmatus, vim & locum non habeat.

Nec item valet lex ciuilis constituens, vt contractus si fiat absque solenni iuris ciuilis formula etiam iurifurando munitus, habeatur pro contractu facto per vim, aut metum, vel dolam, hæc enim lex videtur esse in fraudem iuris Canonici, nimirum contra id, quod habetur in cap. *Quamuis pactum*, de *pactis* in *sexto*, & cap. *Cum contingat*, de *Iure iurand.* Corneus consil. 7. libr. 2. contra Baldum & Bartolum, Raphaellem Fulgosium, & alios oppositum tenentes.

Vndecimo queritur, An Imperator, vel Rex, vel Princeps possit aliqua ex causa prohibere, ne iurifurandum in donationibus, testamentis, compromissis, alienationibus, contractibus interponatur, & penis in tabelliones constituit vetare queat, ne iurifurandum in prædictis adhiberi cogant, vel sinant, siue permittant? Couarruias in cap. *Quamuis pactum*, de *Iure iurand.* in *sexto* part. 1. §. 1. n. 7. & §. 8. docet id posse Imperatores, & Reges, nam ex l. *Qua sub conditione*, §. *Si quis sub iurifurandi*, ff. de *Conditionibus Institut.* habetur, hæredem à testatore iussum aliquid iurifurando adhibito promittere, minime compellendum vt iurifurandum præstet: sed tamen cogendum id facere, quod testator iniunxerit. Et l. 2. C. de *iudic. viduit*, prohibetur, ne iurifurandum interponatur, de viduitate seruanda,

etiam si id à testatore, vel à lege veteri indictum fuerit. Et idem est de matre, quæ tutelam filij suscipit ex lege: non enim cogitur iurare de viduitate seruaturam, ut notatur in *Authentic. Matris & auæ, & Authentic. Sacramentum. C. Quando mulier tutela officio fungi possit.* Item, quia solent Principes, & libere ciuitates statuta condere; quibus prohibetur, ne Laici iurandum præstare cogantur in contractibus, vel quasi contractibus, qui absque iureiurando interposito vim habent, quamuis cogantur iurare contractus, qui iureiurando remoto, aut nulli per se sunt, aut irrii iure consentur, aut beneficio legis rescindi possunt. Huius sententiæ Couarruias dicit esse præter Innocentium, Dominicum in *cap. Quamuis pactum. de Iureiurand. in 6.* vbi citat Imolam. eiusdem opinionis ait fuisse Iasonem in *Authentic. Sacramenta puerum, C. Si aduersus venditionem, & in l. vlt. ff. Qui satisfacti coguntur.* Fortunium in *tra. de vlt. sine Iuris. lllat. 20.*

Hæc res quibusdam dubia esse videtur. Nam ex vna parte pro sententiâ Couarruias, & aliorum facit, quod Imperatores & Reges id prohibere videntur ad dolum euitandum, ne laici iureiurando in contractibus adhibito, effugiant civile & sæculare forum, ratione iurandi interpositi. Ita sentiunt Ioannes Lupus, Didacus Segura, & Gulielmus Benedictus, ut refert Couarruias loco citato, qui aiunt, huiusmodi leges Imperatorum, & Regum, & statuta Ciuitatum, prohibentia ne Laici iurandum adhibere cogantur, qui ex iure ipso rati & firmi sunt, valere atque consistere, eo quod alioqui Laici sæculare forum eluderent, & suo foro Principes defraudarent, cum tamen contractus civiles sint, & iureiurando secluso vim habeant; & proinde iurandum in fraudem iurisdictionis civilis præstetur. Ex altera parte pro contraria sententiâ facit, quod huiusmodi Constitutiones & statuta pugnare videntur cum eo, quod habetur in *c. vlt. de Foro compet. in 6.* impediunt enim ne Laici ad iudices Ecclesiasticos libere confugiant.

Quicquid sit, prædictas Constitutiones & statuta approbant Baldus in *l. 1. §. seqq. C. Si aduersus donationem. Federicus Senensis in consil. 172. Decius consil. 59. & 532. & in l. Nec ex pratorio. ff. de Reg. Iur. Cornesius consil. 7. lib. 2. Paulus in *Authentic. Sacramenta puerum. C. Si aduersus venditionem; Alexander in l. Stipulatio hoc modo 2. ff. de verbor. oblig. quos refert Castaldus in lib. de Imperatore. quæst. 19. vers. 24.* Meo iudicio huiusmodi res dubia est, propterea quod huiusmodi statuta Principum videantur esse in fraudem Iuris Canonici.*

Duodecimo quæritur, An Imperator statuiere possit, vti Magistratus, & iudices civiles ab eo constituti, de crimine vsuræ cognoscant, & iudicent? Hanc quæstionem tractat Couarr. lib. 3. *Variar. resolut. in c. 3. & ante eum Panorm. in c. Cum sit generale, de Foro compet. n. 17.*

Tres sunt sententiæ; Prima est eorum, qui affirmant, de crimine vsuræ tractare & iudicare, tantum esse Ecclesiasticorum iudicium, & hoc siue sit quæstio iuris, siue facti. Quæstio iuris est, cum agitur, An hic vel ille contractus sit vsurarius. Quæstio facti est, cum tractatur, An vsuræ solutæ repetantur, an restituantur. Item, cum tractatur, An contractus reuera fuerit, quia testes quidam affirmant, contractum fuisse, alij vero negant.

Hanc sententiâ sequitur Glossa in *Clem. Dispensatio, de Iureiur. & in c. Ex litteris. & e. 1. de officio Ord. & in ca. Cum sit generale, de Foro compet.*

Secunda sententiâ distinguit in hunc modum: Aut tractatur quæstio iuris, videlicet: An contractus sit vsurarius: & tunc causa est spiritualis, & ad Iudices Ecclesiasticos tantum pertinet: Aut vero tractatur quæstio facti, nimirum, An solutæ fuerint vsuræ: Item, an solutæ reddantur, & an fuerit contractus.

Tunc causa est mixti fori, hoc est, quæ à Iudice civili, & ecclesiastico tractari potest. Hanc sententiâ habent Bartolus, Paulus de Eleazaris, Archidiaconus, Antonius Buttrius, Cardinalis, Ioan. Andreas, & Ioan. Monachus: quos

citatur, & sequitur Panormitan. in *l. co. prædicto:* addens, hanc esse communem opinionem.

Tertia sententiâ est Couarruias libro 3. *Variarum resolutionum cap. 3. nu. 1. versic. Ego ut libere cognitionem huius criminis.* Si crimen quidem laicorum sit, ad Iudices tum civiles, tum Ecclesiasticos pertinere, ita ut mixti fori sit, siue sit quæstio iuris, siue facti. Id probat, qui nusquam Ius Canonicum vetuit, ne Iudex sæcularis, de hac causa cognosceret, & iudicaret. Deinde quia vsurarium crimen naturali iure damnatur, & nihil peculiare plus habere videtur, quam homicidium, adulterium, furtum, & alia similia, quæ iure naturali & diuino prohibentur. Ergo non est magis Ecclesiasticum crimen, quam prædicta. Accedit quod huiusmodi crimen non solum diuino, vel Pontificio iure; sed etiam naturali prohibetur: ac ciuili iudicium est, posse punire crimina, quæ naturali iure damnantur, cum Republicæ damnum afferant, & sæpe proximum offendant.

In hac quæstione, tertia sententiâ, quam tuetur ac probat Couarruias, mihi nequaquam probatur: tum quia cum communi opinione pugnat: omnes enim vtriusque iuris consulti docent, crimen vsurarium ad forum Ecclesiasticum pertinere, quando quæstio iuris est. An hic, vel ille contractus sit vsurarius: tum quia ius ciuile aliquas vsuras permittit: cum tamen contra damnet eas omnes ius Canonicum, Diuinum, & Naturale. His accedit quod per Canones, non per leges vsurarium crimen inter nosci potest, ac debet.

Ex his perspicitur, non valere statutum, vel legem ciuilem, quæ decernit contractum ex aliquo facto censendum, & habendum pro vsurario: Si quidem, de hoc crimine ius ciuile non iudicat. Sic Federicus consil. 94. Abbas in *ca. Cum contingat, de iureiur. n. 12. Cornesius consil. 7. vol. 2.*

Decimo tertio quæritur; An Imperator possit generalem legem constituere, quæ ius gentium, vel naturale, vel diuinum interpretetur, & declarat, restringat, vel ex parte minuat, vel omnino tollat? Hæc quæstio est eadè, ac ea: An ciuili lege ius gentium vel naturale, vel diuinum declarari, restringi, vel penitus tolli possit? De qua quæstione nos alio loco tractauimus.

Decimo quarto quæritur, An Imperator possit Clericis & Ecclesijs priuilegia concedere? Hanc etiam quæstionem suo in loco disputauimus, videlicet *pars. 1. lib. 9.*

CAP. VII.

PARS ALTERA.

Quenam sint Imperatori reseruatæ.

PRIMO quæritur, Quæ Imperatoribus, & Regibus, & alijs Principibus supremam, & absolutam in ciuilibus potestatem habentibus reseruentur? Respondeo, multa illis reseruatæ esse.

Primo, legem generalem condere & promulgare, *l. vltimâ. C. de legibus.* Item, legem generalem editam, & promulgatam interpretari & declarari, si quid in ea obscurum, vel ambiguum esse videatur. *l. vlt. c. 1. de legibus.* Insuper legem generalem conditam abrogare, vel restringere, & ex parte tollere. Item hos, vel illos ciues à legis vinculo soluere & eximere.

Secundo: Tabelliones publicos & generales creare, *Bartol. in l. 1. de offi. Proconsulis. Innocent. in ca. Cum P. Tabellio, de fide instrument.*

Tertio, Magistratus & Iudices constituere, *l. 1. ff. Ad legem Iuliam de ambitu. §. Iudices.*

Quarto, dignitates dare, hoc est, Barones, Comites, Marchiones, Duces & Principes creare: sic etiam feuda dare. *Bald. in c. 1. Feudorum. sit. de ijs, qui feudum dare possunt.* Alij feuda dant, sed priuilegio & beneficio Principis. Sic etiam priuilegia contra ius ciuile commune idem Imperator concedere potest.

Quinto